

Od našega zagrebškega dopisnika Marjana Kuneja smo dobili odgovor na prispevek vašega sodelavca B. L. z naslovom »Idejno zalo spisje ali prilika o ubogih delavcih«, objavljen v vaši reviji (št. 7, str. 771). Sodimo, da je najbolje, če njegov odgovor objavite pri vas, saj je bil tudi članek B. L. objavljen v Sodobnosti.

Zahvaljujemo se vam za razumevanje in vas tovariško pozdravljamo!

Urednik nedeljske izdaje Dela:

Jaka Štular

UMETNOST IN »UMETNOST«

O sestavku »Idejno zalo spisje ali prilika o ubogih delavcih«, objavljenem v letošnji sedmi številki Sodobnosti.

Najprej pohvala: zares je odkrit in pogumen, kdor se z inicialkami vsevedno spotika ob tri slovenske dnevnike. To si je s precejšnjo zamudo, vendar pa z velikim veseljem in zgledno strokovnostjo privoščil B. L. (*Borut Loparnik?*) v letošnji sedmi številki Sodobnosti v sestavku »Idejno zalo spisje ali prilika o ubogih delavcih«, za katerega bi lahko rekli, da je zelo poučen kratek tečaj o tem, kaj in kako pišejo oziroma kaj in kako ne bi smeli pisati slovenski časniki — najprej Delo, njegova kulturna stran — o kulturi nasploh, posebej pa seveda o glasbi.

— Na Slovenskem premoremo tri dnevnike, v njih bolj malo resnega pisanja o kulturi, v njem pa komaj za ščepec dobrega glasbenega obveščanja in kritiziranja, najprej nezmotljivo ugotavlja B. L. in zelo smo prikrajšani, ker ne zvemo tudi, kdo je najbolj zaslužen za tisti ščepec; morebiti priložnostna glasbena ocenjevalka Katica Bedina ali pa bi smel biti (še) kdo drug?!

To, da odmerja Delo premalo resnosti in pozornosti glasbi, bo najbrž res, in sicer toliko bolj zato, ker se enako pritožujejo tudi likovniki in drugi umetniki, pa spremljevalci in občudovalci njihovega dela. Mislim pa, da za to ni zdravila: na Slovenskem bi lahko izhajalo še enkrat toliko dnevnikov s še enkrat toliko kulturnimi stranmi, pa vseeno ne bi mogli ustreči tolikšni zaverovanosti vase, vsem klanom,

razprtijam in drugemu, kar je značilno tudi za glasbenike.

Kateri Lück je pravi?

Naj zamižim ob tistih stavkih »zalega spisja«, ki so hudo poučni za slovensko časnikarstvo, in sicer toliko bolj zato, ker je B. L. pri tem očitno pozabil na znan Prešernov stih (le čevlje. . .). To velja nič manj tudi za to, kako je objavljen moj sestavek »Kdo se zabava z umetnostjo?« (26. maja v nedeljski izdaji Dela). Sicer pa bi razjasnil nekaj stvari. Najprej drobnarija, s katero zmagoslavno vihti avtor »Idejno zalega spisja«, ki je glasbeni strokovnjak: prizadevno me popravlja, ker sem v sestavku navajal izjavo Hartmuta Lücka iz Münchna, medtem ko naj bi v resnici šlo za dr. Rudolfa Lücko iz Kölna. Žal, moram vztrajati pri svojem, kajti takó je zapisano v deveti številki Biltena, ki ga je letošnjega 13. maja izdala zagrebška koncertna direkcija (pa tudi v drugih). Uredili so ga glasbeni strokovnjaki, pa se ljubeznivo pomenite med seboj, kdo je kdo. Dolžnost časnikarja — dopisnika, ki sicer ni in ne more biti strokovnjak za vsa področja, ni, da to raziskuje.

Zdaj pa še o drugem, kar je pravzaprav bistveno. B. L., ki je seveda vroč zagovornik nove glasbe (za elito?) in zagrebškega glasbenega bienala (tudi za elito?), je najbolj razburilo, ker sem navedel »jasno besedo, za povrh uvoženo s konvertibilnega področja, kar pomeni: tudi po tej plati zanesljivo«. (Citiral sem namreč Lückovo izjavo o tem, kdo se zabava z »umetnostjo« —

op. pis.). Povsem moja stvar je, če sem začel sestavek z Lückovo izjavo, kajti kam neki bi prišli, ko bi na primer hotel jaz soliti B. L. pamet, ker ni v neko oddajo nove glasbe uvrstil najprej Malca in šele potem Kelemena?! Ni dvoma, da je bila Lückova izjava za avtorja »zalega spisja« tako velika rdeča krpa, da ni utegnil prebrati sestavka o bienalu do konca. Kajti če bi ga, me ne bi postavljaj na laž pred bralci Sodobnosti, in bi moral bolj pošteno priznati, da sem bienale predstavil predvsem tudi z druge, dobre strani.

Ostro o prvi avantgardi

Zato, da ne bo očitkov, kako dinarskega področja ne spoštujem, naj potrestem še z nekaj citati iz Kelemenovih razmišljanj o današnji glasbi (ki jih je 8. septembra lani objavil zagrebški Vjesnik). Milko Kelemen je — vsaj to bo priznal tudi B. L. — eden naših najbolj znanih avantgardnih skladateljev, hkrati pa je začetnik zagrebškega glasbenega bienala.

— Sodobni glasbeniki — razmišlja med drugim Kelemen — ne vsi, temveč del njih, tista prva avantgarda, so prišli v svojem delu tako daleč, da so začeli zanikati zvok; vsakemu skladatelju, ki ustvarja tako, da se njegova skladba igra, pravijo, da je zastarel. Danes avantgardni skladatelj riše svojo glasbo ali dela nekakšne skice, čudne note ali okraske. Tisti, ki bi hotel slišati tako glasbo, mora vzeti to risarijo in sestri sam nekam v svojo sobo in poslušati, kako mu kruli po črevesju, kako mu bije srce, kako mu zvoni v ušesih, in si ob teh čudnih risbah zamišljati nekakšno svojo glasbo. To je zadnji rezultat glasbe, ki jo strašno napadam — povsod in kjerkoli morem. Veliko število kritikov — tistih strašno neumnih, ki nenehno prepisujejo tisto, kar napišejo drugi — je to sprejelo in na ves glas vpijejo: končno imamo nekaj novega, nekaj enkratnega — glasbo brez zvoka, branje glasbe. —

Kelemen: priznati vse laži

M. Kelemen je ob sklepu razmišljanj napovedal, da bo imel v Bonnu v okviru festivala, posvečenega 200-letnici Beethovnovnega rojstva, tečaj kompozicije. Rekel je: — Tu se bom srečal z mladimi skladatelji in... skušal bom doseči, da se bomo povsem iskreno pogovorili in priznali vse tiste laži, ki jih nenehno uporabljamo. Poskušal jih bom napeljati, da bomo govorili resnico... da bomo točno povedali, kako je s tem razvojem sodobne glasbe. Zanima me, ali so morda ti mladi ljudje pristaši glasbe, ki je ni več mogoče slišati in ki se več ne igra. V tem primeru ne bi več potrebovali niti orkestrrov niti dragih opernih ansamblov. Nebeška milina! Splošna tišina! Ali pa morebiti vidijo ti mladi ljudje nekakšno možnost nadaljnjega razvoja v zvezi z zvokom, s staro glasbo, vendar v novi obliki. Poskušal bom, da bomo ob sklepu rekli dobesedno vse, kar mislimo, namesto da se vedno nekaj izmotavamo, da vselej nekaj izkrivljamo. Zavedam se težavnosti, ker mi je povsem razumljivo, da v glavnem vsi ljudje lažejo, ali vsaj, da zelo pogosto marsikaj zamolče. Najbolj očitno se to vidi, kadar govori en umetnik o delu drugega. Ponavadi se ne želi zameriti, poln je obzirnosti, modro kima z glavo in glasno reče: »Da, da, to je zelo zanimivo, morda je to začetek neke nove poti.« V resnici pa ve, da ni nič. —

To in še marsikaj poučnega je povedal predsednik zagrebškega glasbenega bienala in skladatelj Milko Kelemen, in sicer približno osem mesecev pred zadnjo prireditvijo. Menda ni treba pripomniti, da se ni po njegovem »miniranju« današnje glasbe nihče — ne skladatelji ne kritiki ne kdo drug — predstavil z drugačnim mnenjem... Podobno, ali pa celo dosti huje, mislijo o novi glasbi še mnogi ugledni skladatelji, izvajalci in kritiki, kar so vselej tudi pripravljani priznati, toda, žal, le med štirimi očmi.

In še enkrat spotakljivi Lück, ki je bil sicer med najuglednejšimi gosti bienala: — Za koga piše skladatelj? Na osnovi del in izjav mnogih skladateljev, ki so navzoči tu, moram ugotoviti, da piše za svoj lasten spomenik in za lastno slavo v krogu tim. elite, za katero misli, da je ves svet. Ga morebiti zanima, da je večina ljudi do številnih njegovih del in do njegovih problemov povsem ravnodušna? —

Kdo koketira z infarktom?

Če sem v svojem sestavku skušal predstaviti predvsem tista mnenja, ki so v dobro bienalu (da bi bila samo taka, to bi še najbolj godilo B. L.), moram zdaj ubrati drugačno pot. Pomagal si bom s citati zato, ker mi B. L., glede na to, da nisem glasbeni strokovnjak, ne bi nič verjel, predvsem pa zato, da ga seznanim, kako si še tudi nekateri drugi upajo misliti precej drugače kot on. Tako si je na primer Igor Mandić predrznil v Vjesniku napisati, da je treba takšen bienale razbiti, ker daje povsem izkrivljeno podobo nove glasbe, ker dela zoper njo; je predolg, predrag, spreminja se v informativno tribuno za vselej isti sloj svetovljanskih blodnikov; to je parazitsko, odtujeno, nikomur potrebno elitno zbirališče. To je drag luksuz za siromašno kulturo, kakršna je naša itd.

Pa še Z. Berković, Hrvatski tjednik (ob bienalskem nastopu Zagrebških solistov): — Ta dogodek nam je vrnil zaupanje v napredek umetnosti. Medtem ko smo prejšnja leta na bienalskih prireditvah trepetali, da ne bodo razjar-

jeni glasbeniki uničili svojih glasbil, zdaj umetniki že koketirajo s svojim lastnim infarktom. Dobro je, dokler samo koketirajo, in dobro je, dokler spravljajo v nevarnost samo svoje življenje, ne pa tudi našega. —

Pred koncem naj samo še spomnim, ker so stvari dovolj jasne in znane — še toliko bolj zdaj, po sprejetju ustavnih dopolnil — da bo rezal kruh vsemu, tudi umetnosti, neposredni proizvajalec.

S tem se bo pač moral slejkoprej sprijazniti tudi B. L., ki se sicer posmehuje umetnosti za čim širši krog ljudi, ker mu očitno ni znana vrsta dokaj uspešnih prizadevanj in akcij, da bi izboljšali kulturni standard zaposlenih, ki ni najbolj zavirljiv.

V prepričanju, da sem povedal vse, dokončno končujem dialog in odklanjam vsak odgovor. To prepuščam skladateljem, reproduktivcem, kritikom in drugim, ki se jim zdi, da so poklicani še kaj povedati. Žal, so tisti ki bi zmogli res kaj po pravici reči, odpovedali. Eni zato, ker ne marajo razglašati, kako mislijo o novi glasbi drugače, kot npr. B. L., kajti boje se namreč, da bi jim lahko bil ta v »svojem« radijskem glasbenem programu manj naklonjen, čeprav sam ne dvomim, da je pri tem neponovljivo objektivni. Drugi molče zato, ker se boje zameriti klanom, ki jih pozna naše glasbeno življenje za celo razprodajo. In nepopravljiva škoda je, da smo v glasbenem življenju zagazili v močvirje take inertnosti — posebno še, ker ni dolgo tega, odkar smo bili bolj bojeviti in — odkriti.

Marjan Kunej